

La Parròquia Userana durant la Guerra Civil

El present treball monogràfic ens mostra uns dels aspectes més foscos i terribles de la nostra història, la qual va lligada als esdeveniments històrics generals que es van escampar per tots els pobles de la contornada i de tot el país. Ens estem referint als episodis horribles que es van donar efecte en la passada Guerra Civil (1936 - 1939), un enfrontament bèl·lic que va deixar moltes vides a gent innocent, civils sobretot, i enemistats entre familiars tan d'un bàndol com de l'altre.

En totes les guerres hi ha vencedors i vençuts, el present treball no vol ser una apologia d'un determinat pensament o bàndol, només es preten el recalcar allò més greu que es va efectuar durant eixos anys i referits en concret a la història de l'esglèsia userana.

Més endavant, en un altre article històric aprofundirem sobre aquesta temàtica referida als dos bàndols, líders locals, partits, eleccions, desfetes,... però ara només és una xicoteta pinzellada sobre els aspectes més rellevants que afectaren a la nostra parròquia userana, dintre de les efemèrides que celebrarem l'any 2014 del 400 aniversari del temple actual.

Bé, per anar fent boca, cal dir que nosaltres partim d'uns documents redactats després d'acabar la Guerra Civil, informes escrits en castellà pel bàndol vencedor, custodiats a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, secció Guerra Civil, i que nosaltres publicarem íntegrament (en lletra cursiva) en la dialèctica pròpia d'aquella època ja constituït el *Glorioso Movimiento Nacional*.

Així, doncs, a l'espera d'altra informació que pugui completar o modificar aquesta, hem de partir de la base que l'arxiu parroquial userà va ser totalment destruït per la directiva local del Front Popular de Les Useres. Sí que tenim constància d'altra documentació de primera mà, el llibre o Actes de sessions de l'Ajuntament, del qual hi ha notícies sobre la seua existència i que abraçaria també els anys de la II República i l'inici de la Guerra Civil, aspecte històric que ja investigariem en un proper article sobre l'abast d'aquests episodis històrics a nivell local.

Quan es va iniciar el conflicte, després de les eleccions locals del febrer de 1936, hi havia en la parròquia userana els següents capellans¹: el rector era mossén Esteban Monfort Montoya, vicari mossén Fernando Gasch

1 Rubio Miguel, José: *Els capellans de la Parròquia de les Useres en la Diòcesis de Tortosa (S.XV - 1960)*, 2013, article històric per al 400 aniversari del temple parroquial.

Villalonga (natural de l'Alcora que després el van assassinar), el qual només feia un any que regentava eixe càrrec però que ja havia calat en la joventut del poble per la seua senzillesa i autor, segons una font oral familiar, de la llibreta de les Obligacions del Guia en la Pelegrinació a Sant Joan de Penyagolosa, document inèdit que es custodia al Museu dels Pelegrins, guardat durant molts anys en la casa de Francisco Cuevas Albalate (Ros de Dimes), besavi meu, el qual va ser Guia l'últim any abans de la Guerra i també el primer any després d'acabar-se.

A més, també hi havien altres capellans que anaven i venien com mossén Eliseo Gómez Andrés i mossén Aurelio Salvador Mallasen, els quals tenien el càrrec de coadjutor. També cal anomenar els capellans fills del poble que hi havia en eixa època, com mossén Manuel Climent i mossén Álvaro Capdevila Llobregat.

El primer document, segons la cronologia, està redactat el **4 d'octubre de 1938**, 4 mesos després de l'entrada de les tropes franquistes, *els nacionals*, al nostre poble.

L'autor de dit informe va ser Ángel Escribano Catalán, el comandant del *Puesto Rural de la Guardia Civil de Useras*, el qual comença així:

Desde el dia que se inició el Glorioso Movimiento Nacional, concretamente va ser el 18 de juliol de 1936, hasta el dia 25 de julio, festividad del Apóstol Santiago, se hizo vida normal, se celebraba la Santa Misa todos los días hasta ésta fecha, que fue cerrada la Iglesia y Ermitas por el Comité Revolucionario, formado en aquél día y que lo componían: Fermín Andrés Edo (preso en Castellón), Vicente Ribés Solsona (asesinado en este pueblo) y otros varios que después entregaron las llaves al alcalde del Frente Popular, Joaquín Gil Herrero, también preso en Castellón.

El dia 9 de agosto del año 1936 tomaron por asalto el Ayuntamiento los componentes del Comité y simpatizantes, entre los que figuraban como dirigentes: Cristóbal Aicart Mateu (de malnom el Furgo), huido a zona roja, el Fermín Andrés Edo, Recaredo Safont Aparisi y Agustín Dimas Forés, éstos dos también huidos a zona roja.

Estos mismos el día 11 del mismo mes ordenaron el saqueo de la Iglesia y Ermitas, quemando las imágenes y cuánto en ellas hallaron.

Encontrándose oculto en este pueblo Don Fernando Gasch Villalonga, sacerdote destinado en esta Villa desde antes del Movimiento, al iniciarse éste y ser perseguido vivió oculto; ací hi ha que fer un incís, perquè sabem per tradició oral que el capellà mossén Fernando va estar amagat uns dies en la casa del meu besavi, Juan Gual Barrera, (Juanito de

Mariano Porró) en la casa del carrer de la Nevera, al molí d'oli, dalt en un amagatall que hi havia en unes dependències que la meua família anomenave *les salites* i que segons m'havia contat *m'agüela*, Piedad Gual Beltrán, el *Furgo* havia anat a sa casa per la part del carrer de la Santa Ubaldesca, regirant tot allò que es topetava pel mig, però a l'assabentar-se la dona d'ell, la tia *Baldesqueta*, la qual vivia dos cases més avall, i com que eren amigues va poder parar la inspecció i no van trobar al capellà que allí s'amagava.

Seguint el relat, vivió oculto hasta el dia 12 de noviembre de 1936 que fué buscado por los dirigentes del pueblo entre los que se encontraban Cristobal Aicart Montoliu, secretario del P.O.U.M., actualmente en filas rojas, Gumersindo Garcia Beltrán (de malnom el Gos), presidente de la C.N.T., también en filas rojas, y el Vicente Ribés Solsona (asesinado), y una vez hallado lo entregaron a los inseparables de Alcora (aquest era el nom que tenien la comarcal de la CNT en la vila de l'Alcora i altres grups que anaven assasinant pels diferents pobles de l'Alcalatén i de la contornada) que lo asesinaron en dicho pueblo (...).

Fins ací el relat del comandant de la Guàrdia Civil de Les Useres, segons l'informe de la Causa General, va declarar com a familiar més pròxim de mossén Fernando, sa mare, Teresa Villalonga Badenes, viuda de Vicente Gasch Bachero, on s'anomena el següent: *fue asesinado por las hordas marxistas en las tapias del cementerio de esta villa de Alcora, de 24 años, sacerdote, apolítico, sin cargo ninguno, 12 de noviembre de 1936, en Alcora, herida de fuego, la Comarcal de Alcora.*

El 14 d'octubre de 1938, l'alcalde de Les Useres, Argelio Beltrán Negre, líder local de la CEDA, terratinent del Mas de Baset, el 1º alcalde masover que tenim constància i germà de la meua besavia Purificació; juntament amb el 1º Tinent d'alcalde, Higinio Martí, van efectuar la següent relació per a la dita Causa General:

El 11 de agosto de 1936 fué incautada la Iglesia, la Hermita del Santo Cristo, Loreto, Santa Ubaldesca y Calvario; saqueando cuanto valor había, quemando las imágenes (...), estableciendo en ellas sociedades marxistas de la C.N.T. y P.O.U.M. que celebraban reuniones y vendían comestibles; la Hermita del Loreto fue derrumbada completamente sin quedar ni una piedra; así como las campanas que fueron arrancadas, y la casa Abadía fue igualmente saqueada.

Las personas sospechosas de participación de tales actos fueron: Dionisio Sabater Pérez, Jaime Bernat Dealbert, Gumersindo Garcia Beltrán, Cristóbal Aicart Mateu, Agustín Dimas Forés, Ramón Solsona

Chaparra, Fermín Andrés Edo, Enrique Andrés Edo y Salvador Sabater Andrés.

D'acord amb diverses informacions de tradició oral de la gent major del nostre poble sí que sabem que es van fer moltes barbaritats; així es sap per ser *vox populi* que en els altars de l'esglèsia parroquial hi havien unes solls per a bacons i corrals de gallines, titos, i altres animals. En l'altar major feien unes fogueres grans per a calfar-se i allí es feien algunes reunions dels partits o sindicats del Front Popular (de la CNT, de la FAI, del POUM,...).

Les campanes van ser despenjades i llançades des del campanar i dos d'elles, la gran o grossa i una mitjana se les volien dur per a l'Alcora però al final van ser foses pel comité local; només es van salvar dos campanes que són les més velles que tenim i corresponen al segle XVIII.

Tots els sants, santes, marededéus, cristos, i altres quadres religiosos sense excepció, van ser portats a la plaça major del poble, la plaça de Sant Antoni, en diversos carros, on segons tradició oral un d'eixos carros era portat per un familiar meu molt pròxim, van ser cremats tots en una gran foguera.

L'ermita de la Mare de Déu del Lorito va ser drestruïda i arrasada per complet, era una ermita prou gran, del segle XVII, situada al mig de la plaça en dos portes i un porxo d'entrada principal amb unes escales per accedir a d'ella, a l'estil de les ermites del Loreto de Vistabella o Atzeneta. Les altres ermites van ser saquejades, la del Calvari, que ja estava malmesa degut a altres guerres del segle XIX, va patir molts desperfectes, desteuant l'ermita i arrasant per complet les 14 estacions del Via Crucis que s'escampaven pel calvari i que tenien un gran valor artístic perquè eren taulells o manises originaris de la fàbrica del Comte d'Aranda de l'Alcora.

A més a més, la vella casa abadía, del segle XVII, també va estar saquejada, on segons tradició oral allí hi havien unes dobles d'or que pertanyien als capellans beneficiats de la parroquial userana, a més d'un conjunt de sargues que es posaven al monument del dijous sant i altres utensilis de valor artístic.

El 3 de novembre de 1938, el nou capellà de Les Useres, mossén Cristóbal Bertrán Badenes, fill d'Atzeneta, fundador de la U.A.C., (Unión Alpargatera Católica), va redactar el següent informe per a la Causa General:

¡Viva Cristo Rey! M. S. Ir. Vicario General, Castellón

Muy Sr. mío: En contestación a su expediente circular debo comunicarle que en este término municipal, en la partida denominada el "Collado", junto a la carretera de Adzaneta, el día 21 de septiembre de 1936 fué encontrado el cadáver del Rvdo. Mossén Vicente Besalduch, natural de San Mateo, y organista de la parroquia del mismo.

Las heridas que presentaba eran de arma de fuego en la cabeza. Como testigos, por ser los que entregaron el dicho mártir a los asesinos, pueden facilitar el descubrimiento de los autores los sres. Juan Juan y Jacinto Agut de Adzaneta. Su cadáver está en este cementerio, pero la defunción no fué inscrita en el Registro Civil.

Todos los altares, imágenes y ornamentos fueron destruidos, quemados, etc. Se conservan solamente la Vera Cruz, la Custodia, 4 cálices, 2 copones y 1 cruz parroquial.

Los daños aproximados son:

13 altares con sus respectivas imágenes 100.000 pts.

5 cuadros lienzo ordinarios

1 cruz gótica, 5 estandartes, 4 banderas, 4 ternas

26 casullas, 11 capas pluviales, 24 albas, 1 campana

4 campanas estropeadas y el archivo parroquial incendiado.

Els tretze altars que van ser arrasats foren: l'altar major, l'altar de les ànimes (avui de la Mare de Déu del Carme), l'altar de la Mare de Déu dels Dolors, l'altar de Sant Joan Batiste, l'altar del Baptisteri, l'altar de Sant Felip Neri, l'altar de Sant Josep, l'altar de la Mare de Déu del Roser (avui del Cor de Jesús), l'altar de la Puríssima, l'altar del Cristo del Calvari, l'altar de Sant Antoni (avui del Cristo de l'Agonia), l'altar de Santa Ubaldesca i l'altar de la Mare de Déu del Loreto.

Pel que fa als quadres antics o llenços no coneixem la seua existència ni a quin sant feien referències, tampoc podem parlar rés de l'antiga creu gòtica que hi havia a la parròquia, com tampoc de les velles casulles ni del seu valor artístic, ni de les antigues banderes de les cofradies que hi havien, una llàstima perquè no hi ha cap inventari exhaustiu d'allò que hi havia en la nostra esglèsia i ermites d'abans de la Guerra Civil.

Si que podem parlar d'un **inventari** de l'any **1864** trobat en una Visita Pastoral a l'Arxiu Diocesà de Tortosa, el qual anomena les següents peces:

Inventario de las Alajas y ropa que hay en la Parroquial de Useras en el año de 1864.

- Custodia de plata dorada y en el tabernaculo hay una cortina de seda con franja y bordado de hilo de oro ----- 1
- Copón de plata y la copa en el interior dorada para los viáticos y para la sagrada comunión ----- 1
- Cáliz de plata dorada con su patena y cucharita de plata, y otro cuya copa y patena de plata está dorada con pié y tronco de flaque ----- 2
- Vasos de plata para los Santos Óleos y Crisma ----- 5
- Cruces de madera ----- 3
- Bordones de metal ----- 2
- Amitos ----- 7
- Albas: buenas ----- 4 , medianas ----- 4, total ----- 8
- Casullas con estolas, manípulos y bolsas:
Blancas: nuevas – 1, de uso – 6, retiradas – 3
Encarnadas: nuevas – 1, buenas – 1, medianas – 2
Moradas: buenas – 4, incompletas por delante – 2
Negras: --- 4
Verdes: --- 1

Total ----- 25
- Dalmáticas: blancas – 6, moradas – 2, negras – 2, Total - - 10
- Capas: blancas nuevas de plata – 1, de uso – 4, retiradas – 1, encarnadas – 3, moradas del todo – 4, y en parte – 4, inútiles – 2,

Total ----- 18
- Corporales ----- 27
- Purificadores de uso: ----- 18, retirados ----- 8
- Paños para el lavabo ----- 10
- Misales: nuevo ----- 1, de uso ----- 2
- Toallas para la Sacristia ----- 4
- Toallas de los Altares ----- 48
- Juegos de Sacras: nuevas – 1, buenas – 1, en los altares- 9, en el altar de N. Sra. De los Dolores – 1, en el altar de N. Sra. Del Rosario – 1

Total ----- 13

Useras 3 de Octubre de 1864, Rector Miguel Sicars

Si que podem parlar del que s'ha conservat, hi ha un inventari sobre allò que es va salvar i sobre allò que s'ha anat nutrint en aquestes dècades. Al gener de 2013 vam fer un inventari² exhaustiu sobre les peces d'orfebreria i les diferents imatges, casulles, etc. que es custodien en la nostra esglèsia, i d'ací podem destacar la peça d'orfebreria més notable del patrimoni religiós userà, la Custòdia del segle XVII que va ser amagada per la família dels Maco, antics apotecaris i membres d'Acció Catòlica que salvaren eixa peça i moltes altres; a més a més, eixa família va regalar la imatge gran de l'actual Cristo de l'Agonia, la imatge de la Mare de Déu del Carme i algunes altres més.

També podem destacar un calze de plata daurada del segle XVIII i el vell manto bordat en fil d'or per la Cofradia de la Mare de Déu dels Dolors l'any 1918.

Segons tradició oral, es sap que l'actual imatge de Santa Ubaldesca la va regalar la tia *Dominija* l'any 1943, l'actual imatge de la Mare de Déu del Lorito la va regalar el tio *Parreta*, la imatge de Santa Teresa la va regalar Raimunda Ribés, la del Xiquet Jesús de Praga va ser una donació de Concepción Miguel Dealbert, i així moltes altres.

També es sap que la restauració de l'esglèsia parroquial es va efectuar en dos fases per a fer els estucats en forma de marbre i jaspe, una replegada per tot el poble i masos als anys 40 i una altra cap a principis dels anys 60, el llistat dels donatius es conserva a l'arxiu parroquial.

També coneixem que l'any 1942, sent l'alcalde franquista, Manuel Andrés Gual, es va acordar per part del Consistori Municipal l'abonament de 3.000 pessetes per a la reparació de l'interior de l'esglèsia; a més a més, al febrer de 1944 es van abonar unes 5.000 pts. més per a dita causa, i el 26 de febrer de 1944 l'Ajuntament va abonar 750 pts. al *Frente de Juventudes de la Falange Local* per a adquirir una imatge del patró del poble, Sant Felip Neri.

Pel que fa a l'informe del capellà d'Atzeneta, ens informa d'una mort apareguda al Collao, concretament en la Causa General ens diu açò: *En el Cementerio de esta localidad, fué enterrado el cadáver de un sacerdote que fué vilmente asesinado por milicianos desconocidos, en la carretera enclavada en una partida denominada "el Collado", se trataba de D. Vicente Besalduch Pascual, 56 años, sacerdote, apolítico, sin cargo ninguno, 21 de septiembre de 1936, carretera, herida arma de fuego, la comarcal de Alcora.*

2 Rubio Miguel, José: *Inventari del Patrimoni Artístic - Religiós de la Parròquia de Les Useres*, inventari realitzat amb l'ajuda del rector mossén Vicent Pasqual, i de la càmera digital per Vicent Aparisi, gener 2013.

El darrer informe que anomenarem està redactat el **10 de febrer de 1943** pel comandant del *Puesto de la Guardia Civil de Useras*, Emilio Martínez Gómez.

En aquest informe bastant complet, només farem referència als aspectes que tenen un lligam amb l'esglèsia local, els altres aspectes més civils i polítics els deixarem per una altra ocasió.

L'informe arranca amb els anys previs al conflicte; és a dir, anomena de forma exacta als responsables polítics de la II República a nivell local, com que hi han uns quants i estan tots els càrrecs de l'antic ajuntament republicà, només anomenaré a dos: el màxim dirigent o líder local, on l'informe l'anomena com a *Jefe Local del Partido Radical, que en las últimas elecciones del 16 de febrero de 1936, cedió los votos completos a los partidos del Frente Popular (...)*, en concret, es tracta de Jaime Miguel Tomás, de malnom *Joumet del Carnissé*, besavi meu i líder local del partit *Nou*, un partit lligat al centre republicà on el màxim líder a nivell provincial fou el diputat i després ministre del govern republicà de Lerroux, D. Vicente Cantos Figuerola, del Partido Radical Republicano.

L'agüelo Joume era tractant de cavalleries i anava per les fires del nord d'Espanya i pel sud de França a la compraventa dels matxos, *xals*, cavalls,... i tenia un tarannà propi dels cacics d'aquella època.

Podria parlar molt més de la seua figura històrica a nivell local però haurà de ser en un altre article amb una difussió de major embergadura.

L'altra persona que destacarem serà la de l'Alcalde republicà de Les Useres, que era Joaquín Gil Herrero, de malnom *Ximo Monferrero*, també era del mateix partit republicà de Lerroux, el partit *Nou* o Radical.

De l'alcalde poca cosa sabem, ja que ací al poble no hi ha cap familiar seu pròxim i va morir sense descendència, vivia a la casa del Carrer Portal, al costat de la casa dels metges Roca.

Bé, doncs, eixe informe anomena a totes aquestes persones (en total hi han 9 noms) vinculades al partit Radical i altres persones d'altres partits d'esquerres que apareixen com a regidors i persones notables de l'antic ajuntament republicà userà, els responsables d'aquestes pràctiques anti-catòliques:

(...) todos estos dirigentes son responsables por su actuación de haber conminado al Cura Párroco de esta localidad, D. Esteban Monfort Montoya, a abandonar la Casa Abadía bajo el pretexto de que pagara derechos de <<innato>> (inquilinato).

Por otra parte, son también causantes de haber impedido al citado Cura Párroco la celebración de cultos religiosos en las vías públicas, como eran las procesiones tradicionales de la localidad.

También suspendieron de sueldo al Vicario de esta parroquia, D. Eliseo Gómez Andrés, por haber votado a las derechas, (...)

Estos individuos permanecieron en estos cargos enumerados hasta el 9 de agosto de 1936, en que los elementos destacados extremistas rojos se apoderaron pistola en mano de los repetidos cargos, erigiéndose en jefes de la política Local de Useras (...).

Sí que tenim constància documental en els **Llibres de Actes de l'Ajuntament de Les Useres**, on apareix que el 18 d'abril de 1933 el regidor republicà del consistori municipal userà, Tomás Martí Tomás, va sol.licitar a l'Ajuntament una proposta per a tirar fora de la Casa Abadía al capellà mossén Esteban Monfort Montoya, per no satisfer el lloguer que estava estipulat amb l'ajuntament, donant poders a procuradors i advocats de la capital per solucionar eixe conflicte.

Aquesta proposta va tindre el recolzament de 4 regidors del consistori: el propi sol.licitant - Tomás Martí, l'Alcalde – Joaquín Gil Herrero, el 2º Tinent d'alcalde – José Bagán Gimeno i el regidor – Moisés Valdivieso Cuevas.

Els que van votar en contra d'aquesta sol.licitud foren només 3 regidors: Aurelio Herrero Roca, Emilio Tomás Martí i José Vte. Andrés Ribés.

Bé, aleshores, hi ha que deixar clar que només van actuar amb legitimitat democràtica emesa pels vots de les urnes fins al 9 d'agost de l'any 1936, després, van ser els nous líders radicals i extremistes que amb la violència de les armes van fer totes les maldats que coneixem i tantes altres que s'hauran quedat en la memòria de molta gent dels nostres avantpassats.

El nuevo Alcalde, Cristobal Aicart Mateu (alcalde de Les Useres des del 9 d'agost de 1936 fins el 15 d'agost de 1936 i també va ser-ho uns mesos abans de l'entrada de l'exèrcit franquista a principis de juny de 1938) asaltó al Ayuntamiento (...) hizo quemaz, destrozos de las campanas y por último la detención del sacerdote reverendo D. Fernando Gash Villalonga, poniendo en libertad a un hermano menor del mismo (...)

Fueron los locales destinados como puntos de reunión de los siguientes partidos o sindicatos: P.O.U.M., U.G.T., C.N.T., Izquierda Republicana y el partido Radical Socialista, en los lugares de la Iglesia Local, la Casa Abadía, (...)

L'informe del comandant local de la Guàrdia Civil acaba amb aquestos relats:

En cuanto a la persecución religiosa fue detenido y vilmente asesinado el Vicario de esta población, donde antes de haber procedido a la muerte del sacerdote reverendo D. Fernando Gasch, el haberle amputado barbaramente uno de los dedos de su mano, siendo asesinado en el término municipal de Alcora.

Se apoderaron de la Iglesia y de las Ermitas que existían en esta población, en donde procedieron a las destrucción de las imágenes y altares, así como de los ornamentos sagrados y de valor artístico de los mismos, transformándolos en centros o puntos de reunión del P.O.U.M.

En la Plaza de Loreto de esta localidad también existía una ermita de este nombre, la cual por mandato de los Jefes Locales de aquel entonces, fué totalmente arrasada y destruida, no existiendo en la actualidad restos algunos de la misma.

Así mismo, fué destruido el Calvario con sus estaciones, en donde en la actualidad no existe más que ruinas del mismo.

Pel que fa a les festes de caràcter religiós, durant la Guerra Civil, es sap que no es va fer cap processó ni es va celebrar cap festivitat religiosa de la liturgia catòlica. Una vegada acabada la Guerra, la Comissió Gestora del nou Ajuntament franquista userà va designar l'any 1938 la celebració de les Festes d'Agost, però amb una durada inferior a la que tradicionalment venia realitzant-se, es llevaven dos dies menys de festes d'esglèsia, només es centraven en els dies 6 i 7 d'agost com a festes patronals.

A més a més, dintre d'eixe ambient de *Nacionalcatolicismo*, el nou Ajuntament franquista va sol·licitar l'adquisició el 14 d'octubre de 1938 d'una imatge del *Sagrado Corazón de Jesús*, per així presidir el saló d'actes del lloc on es farà com a nou Ajuntament (perquè a la Sala no es podia per culpa de la bomba que va caure i estava parcialment destruït). També es va acordar pagar les despeses de les Festes de *Cristo Rey del Universo*, que es van celebrar el 30 d'octubre, per part del consistori municipal.

També van acordar separar en el Cementeri Municipal la part catòlica de la part civil, i el 14 de gener de 1939 es va aprovar per part de l'Ajuntament d'una assignació econòmica de 950 pts. com a gratificació pels bons serveis prestats al capellà mossén Cristóbal Bertrán, des del moment en què es va fer *la aliberación del pueblo*.

BANDERA DE LA COFRADIA DEL COR DE JESUS (abans de la Guerra)

CREU PROCESSIONAL A L'ESTIL GÒTIC

SAGRADA CUSTÒDIA DEL SEGLE XVII

GUIÓ DEL BARRIO MARE DE DÉU DEL CARME (abans de la Guerra)

VESTIMENTA DE LA MARE DE DÉU DELS DOLORS 1918

RETRAT DEL MÀRTIR MOSSÉN FERNANDO GASCH

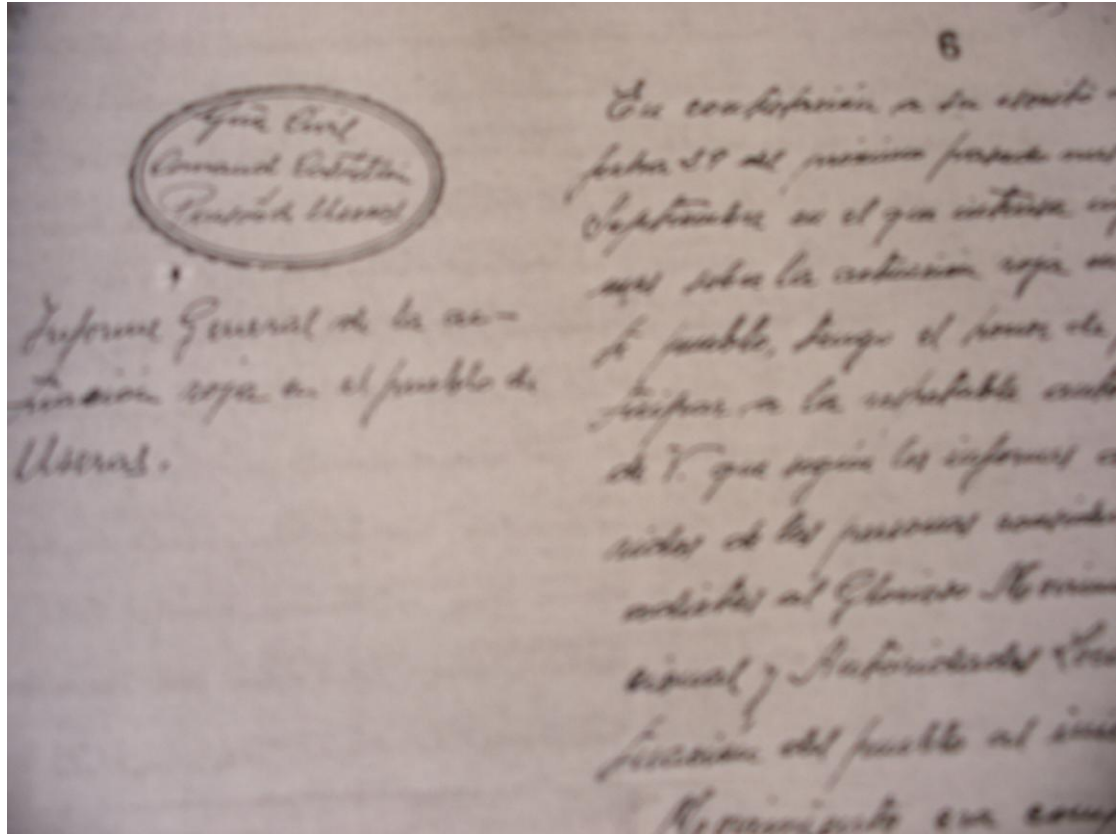

RETRAT DEL MÀRTIR MOSSÉN LUIS NEGRE VALLS

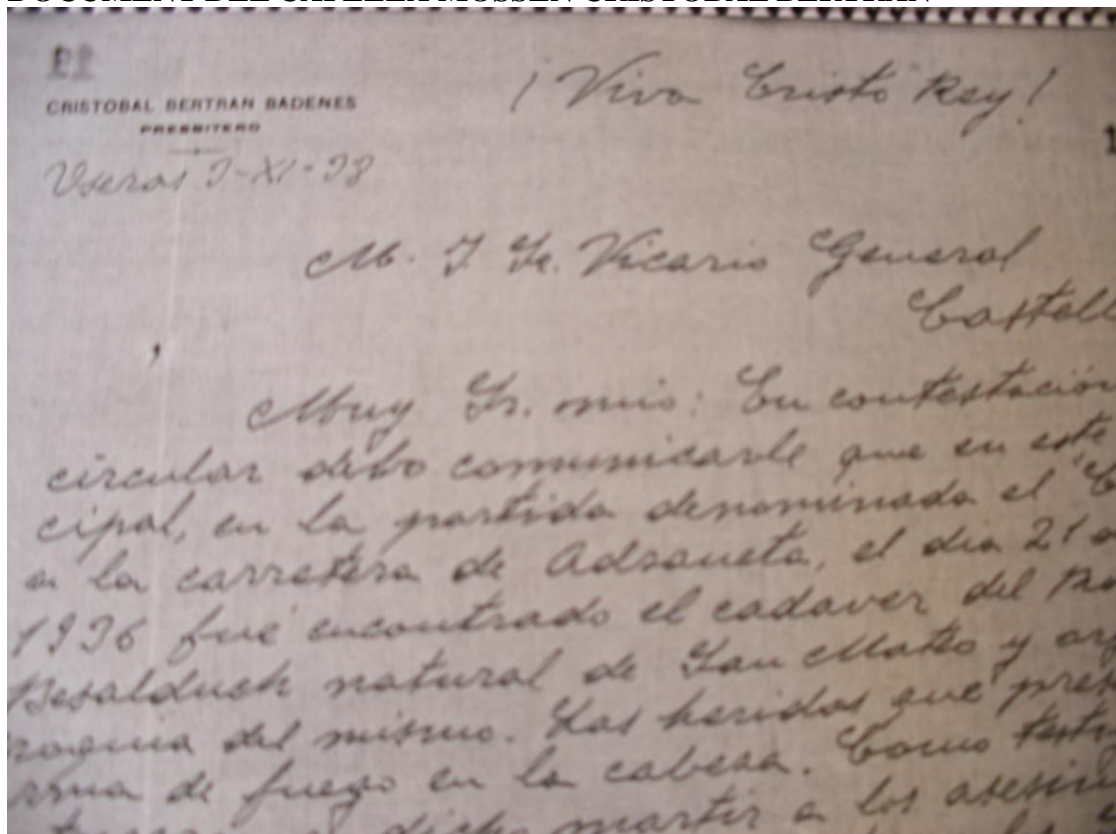

Hem posat aquesta imatge retrat d'uan altre capellà que va ser assassinat per la Comarcal de l'Alcora a les costes de Moró, terme de Vilafamés, natural de Figueroles, fill de Luís Negre Bernat i de Faustina Valls Tomás, de Les Useres, va ser assassinat a les portes del Nadal als 62 anys, era capellà beneficiat de la parròquia de la Trinitat a Castelló de la Plana. Les seues germanes eren de Les Useres, una la meua rebesàvia, Maria Negre, del Mas de Basset i l'altra germana era la tia Patrocínio Negre, va declarar com a testimoni la seua neboda Guadalupe Centelles Negre, germana de la tia Rosita de Pardo. He d'agraïr la col.laboració de la família Romero - Centelles per haver-me facilitat dita fotografia.

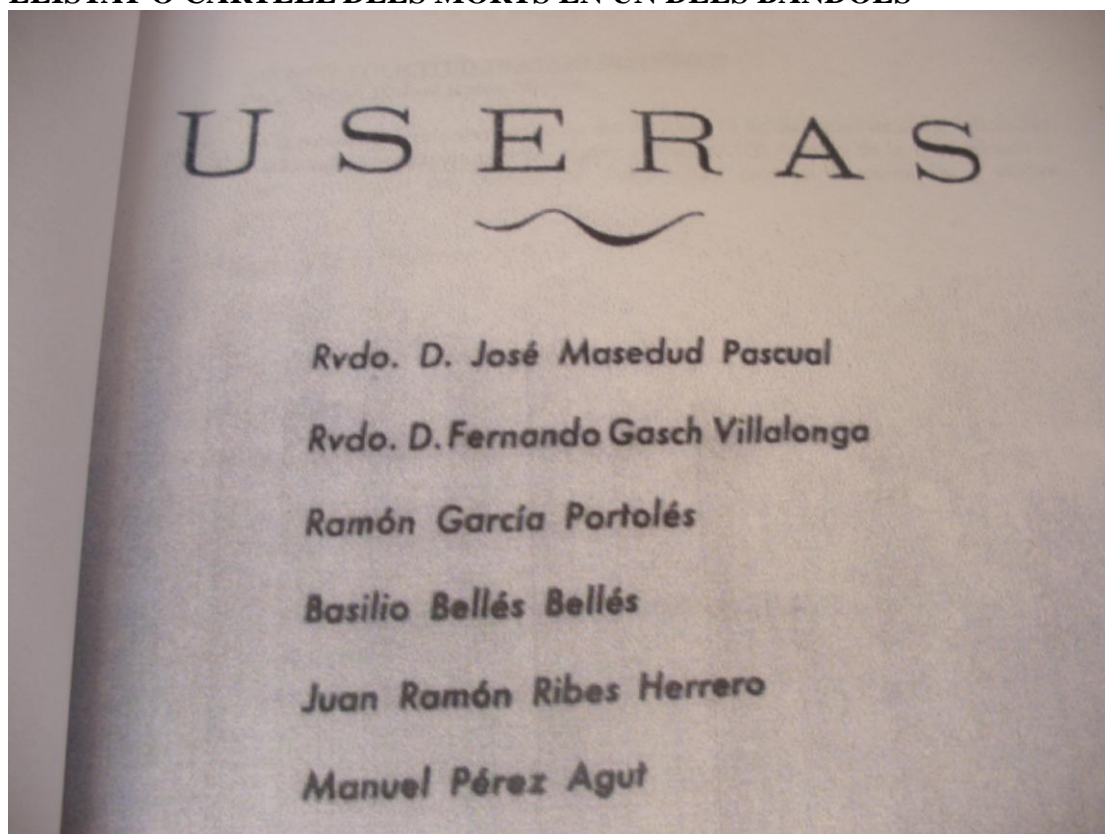
DOCUMENT DEL COMANDANT DE LA GUARDIA CIVIL DE USERAS

DOCUMENT DEL CAPELLÀ MOSSÉN CRISTÓBAL BERTRÁN

LLISTAT O CARTELL DELS MORTS EN UN DELS BÀNDOLS

Article Històric per a la Commemoració del 400 aniversari de l'actual temple parroquial 1614 - 2014

Les Useres, 13 de desembre de 2013 - Festivitat de Santa Llúcia

Segons el refranyer popular: "Per Santa Llúcia un pas de puça"

JOSÉ RUBIO MIGUEL Historiador de Les Useres